

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

относно дисертационен труд на тема „Влиянието на вида рамка за обучение върху нивото на социална тревожност, усещане за принадлежност и чувство за самоефикасност сред четящите юноши с увреждания” за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по докторска програма Специална педагогика, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика

Докторант: Дана Барак Харел

Научен ръководител: проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска

Настоящото становище е изготвено на основание заповед №1121/28.04.2021 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски” – Благоевград, както и на решение на научното жури по процедурата.

Актуалност на проблема

Дисертационният труд на Дана Харел третира атрактивна тема, към която има изключително голям интерес от страна на педагози и учени през последното десетилетие. Независимо от това, предвид все още многото неизяснени параметри, всяко проучване и изследователски проект, дори и в локален контекст (който се анализира в конкретната дисертация) е крачка към обогатяване и верифициране на картината на нарушението. В този смисъл, актуалността на темата е неоспорима. В научноизследователската си търсения Харел е осъществила опит да открие възможностите на учебната среда (като фактор) за насърчаване на психичното равновесие на ученици с нарушения в четенето в образователната система в Израел.

Интересът на докторант Харел към темата на дисертационната разработка е обясним. Тя е магистър по Специална педагогика (Университет в гр. Хайфа) и има отлична теоретична подготовка за работа с ученици със специални образователни потребности. Притежава сертификат за преподаване на ученици 1 – 9 клас. От 2000 г. до днес последователно е работила на различни позиции в учебни заведения като специален педагог, ръководител по специално образование в Отдел средни училища, директор на учебен център в гимназия, отговарящ за интеграцията и включването на

ученици със специални потребности в редовни и интегрирани класове, координатор по специално образование. В периода 2011 г. – 2019 г. е била преподавател в Академичния колеж по образованието Ораним в Катедрата по специална педагогика. Преподавала е редица учебни дисциплини имащи отношение към специалната педагогика като например: Въведение в специалното образование, Емоционално-социални аспекти на обучителните увреждания, Интегриране на деца със специални нужди в предучилищна възраст и в детска градина, Характеристики и ранно идентифициране на забавяне в развитието и др. Към настоящия момент работи като педагогически инструктор в начално училище и се занимава с професионалното развитие на училищния персонал.

Характеристика и оценка на дисертационната разработка

Дисертационният труд е в обем от 138 страници, от които 116 страници основен текст. Аналитичната част на разработката включва 20 таблици. В литературната справка са включени общо 209 източника на иврит и на английски език. В структурно отношение дисертационният труд отговаря на изискванията за докторска дисертация. Състои се от въведение, четири основни глави, библиография и 12 приложения.

Въведението на дисертационната разработка ни насочва към разглежданата проблематика – проучване разликите в нивото на социална тревожност, чувство за принадлежност и чувство за самоефикасност между учениците с нарушения в четенето, които се обучават в специален образователен клас (насърчаване) и учениците с нарушения в четенето, които са интегрирани в редовен клас на ученици с типично развитие. Наред с мотивацията на изследователската тема, докторант Харел конкретизира целта на изследване – да се изследва влиянието на типа на учебната рамка върху емоционалните аспекти на нарушенията сред подрастващите с нарушения в четенето (с и без хиперактивност с дефицит на вниманието). Коректно са определени основните изследователски въпроси и хипотези, както и избрания метод на изследване.

Обзорът на литературните източници е презентирани в *първа глава*. Структурата и съдържанието на теоретичната глава на дисертационната разработка демонстрират добра осведоменост и познаване на базисната и актуална научна проблематика на определящите тези, върху които е изградена концепцията на изследването:

- ✓ Закон за специалното образование и Закон за приобщаване;
- ✓ Нарушения в четенето и социални и емоционални характеристики на нарушения при четенето сред подрастващите;
- ✓ Усещане за самоефикасност, нужда от чувство за принадлежност; тревожност, социална тревожност и връзката между нарушение при четенето и социална тревожност.

Подходът на подбор, систематизиране и анализ на научната информация показва познаване на конкретната проблематика, както и изградени компетентности за боравене с източници на научна информация.

Достойнство на дисертационната разработка е изследването и съпоставката на прилагането на законодателството във връзка с приобщаващо образование в Израел и в България, както и осъщественото обобщение в края на първа глава.

Във *втора глава* на дисертационния труд (Метод на изследването) са описани участниците в изследването. Емпиричното изследване обхваща общо 64 ученици на възраст от дванадесет до шестнадесет години, разпределени в две групи: експериментална група – 43 ученици с нарушения при четене, от които 19 ученици в редовен клас (приобщаване) и 24 ученици в специален образователен клас и контролна група от 21 ученици с типично развитие. Инструментариумът е избран прецизно, съобразно целите на изследването и включва: Въпросник за лична информация; Тест за ефективност на четене на думи; Скала за социална тревожност; Скала на психологическото чувство за членство в училище и Общо възприемана самоефикасност. В края на тази глава е описана последователността на изследователската процедура.

В *трета глава* компетентно са представени анализът и констатациите от изследването, по конкретно заложените седем хипотези. За целите на статистическия анализ е използван пакет от статистически методи, който включва ANOVA, T-test, MANCOVA и др. Резултатите от анализа на емпиричните данни са представени и в табличен вид, което е допълнителен плюс към достоинства на разработката. Интерпретацията на данните е реализирана компетентно.

Наред с количествения анализ, съобразно акцентите на заложените задачи и основни аспекти, е представен качествен анализ по отношение на чувството за принадлежност и удовлетвореността на учениците от академичните им постижения.

Четвърта глава – Дискусия, започва с представяне на отговори на респондентите на отворени въпроси относно чувството за принадлежност и

удовлетвореността им от академичните постижения. Обсъдена е връзката между различните променливи на проведеното изследване.

Изведените обобщения и заключения са сериозна база за направените от докторанта препоръки.

Солидаризирам се с мнението на докторанта, че констатациите от изследването могат да допринесат за по-широка перспектива в областта на емоционалните последици, които нарушението при четенето има във връзка с рамката на обучение – специално образование срещу включване в редовното образование.

Посочена е необходимостта от „предизвикателни, но не обезсърчаващи задачи (както социални, така и образователни), така че да се засили вярата на ученика в способността му да успее, което ще даде място за изразяване на други способности”. Следователно, за да е ефективна интеграцията на учениците с нарушения при четене са необходими както усилията на ресурсните учители, така и релевантна атмосфера в клас и в училище. Новата философия в образованието изисква разчупване на стереотипите в учебно-възпитателния процес и повишаване на подготовката и компетентностите на педагогически специалисти.

Приноси на дисертационния труд

Представените от докторанта приноси са обособени в две групи – в теоретичен и в приложен аспект. Като значим теоретичен принос се откроява осъщественото сравнение на различните рамки за обучение при ученици със затруднения в четенето. От приложните приноси се откроява значението, което трябва да се отдаде на влиянието на учебната среда върху света на ученика.

Приемам най-общо валидността на приносите, които докторантът е извел със забележката, че формулировките би трябвало да са по-прецизни. Някои от представените приноси са формулирани твърде общо и звучат по-скоро като констатации.

Публикации по темата на дисертационния труд

В периода 2019 – 2021 г. Дана Харел има 3 самостоятелни публикации, свързани с дисертацията – две публикации в издания на УНСС и една статия в списание Педагогика. В тях се представя влиянието на типа учебна рамка върху нивото на социална тревожност, усещането за принадлежност и чувството за самоефективност сред учениците със затруднения в четенето. Засегнати са и въпроси,

касаещи предизвикателствата на приобщаването и влиянието на околната среда върху учениците с нарушения в развитието. По този показател нормативните изисквания са покрити.

Автореферат

Авторефератът съдържа едва 32 страници, 10 от които са библиография. Така подготвен авторефератът не отразява достатъчно адекватно и в пълнота представения за оценка дисертационен труд. Не са поместени и всички хипотези, заложиени в дисертационната разработка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд е разработен е с разбиране, използвани са релевантни методи за проучването на проблема и са направени съответни изводи и обобщения. Докторант Дана Харел притежава необходимия ресурс от теоретични знания и професионални умения по проблемите на Специалната педагогика и демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване. Това ми дава основание да предложа на членовете на Уважаемото Научно жури да подкрепят с положителен вот присъждането на **образователната и научна степен „доктор”** на ЮЗУ „Неофит Рилски” по докторска програма Специална педагогика, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика на **Дана Барак Харел**.

12.06.2021 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова

OPINION

by Prof. Dr. Snezhana Hristova Nikolova

on the dissertation on „ The Influence of the Type of Learning Framework on the Level of Social Anxiety, Sense of Belonging, and Sense of Self- Efficacy among Reading Disabled Adolescents”

for obtaining the educational and scientific degree „Doctor” in the doctoral program Special pedagogy, in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, professional field 1.2 Pedagogy

PhD student: Dana Barak Harel

Scientific adviser: Prof. Dr. Pelagia Mihailova Terziyska

This opinion was prepared on the basis of order №1121 / 28.04.2021 of the Rector of the Southwestern University „Neofit Rilski” – Blagoevgrad, as well as the decision of the scientific jury on the procedure.

Relevance of the problem

Dana Harel's dissertation treats an attractive topic, which has been of great interest to educators and scientists over the last decade. Nevertheless, given the still many unclear parameters, any study and research project, even in a local context (which is analyzed in the specific dissertation) is a step towards enriching and verifying the picture of the violation. In this sense, the relevance of the topic is indisputable. In her research, Harel has attempted to highlight the possibilities of the learning environment (as a factor) for promoting the mental balance of students with reading disorders in the Israeli education system.

Doctoral student Harel's interest in the topic of the dissertation is understandable. She has a master's degree in Special Education (University of Haifa) and has excellent theoretical training to work with students with special educational needs. He has a certificate for teaching students 1 – 9 class. From 2000 until today she has worked in various positions in schools as a special pedagogue, head of special education in the Department of Secondary Schools, director of a training center in high school, responsible for the integration and inclusion of students with special needs in regular and integrated classes, special education coordinator. In the period 2011 – 2019 she was a lecturer at the Academic College of Education Oranim in the Department of Special Education. She has taught a number of

disciplines related to special pedagogy such as: Introduction to special education, Emotional and social aspects of learning disabilities, Integration of children with special needs in preschool and kindergarten, Characteristics and early identification of developmental delays, etc. Currently he works as a pedagogical instructor in primary school and deals with the professional development of school staff.

Characteristics and evaluation of the dissertation

The dissertation has a volume of 138 pages, of which 116 pages are the main text. The analytical part of the development includes 20 tables. A total of 209 sources in Hebrew and English are included in the literature. Structurally, the dissertation meets the requirements for a doctoral dissertation. It consists of an introduction, four main chapters, a bibliography and 12 appendices.

The introduction of the dissertation directs us to the issues under consideration - studying the differences in the level of social anxiety, sense of belonging and sense of self-efficacy between students with reading disorders who study in a special educational class (encouragement) and students with reading disorders who are integrated into a regular class of students with typical development. Along with the motivation of the research topic, PhD student Harel specified the purpose of the study – to examine the influence of the type of learning framework on the emotional aspects of disorders among adolescents with reading disorders (with and without attention deficit hyperactivity disorder). The main research questions and hypotheses are correctly defined, as well as the chosen research method.

The review of the literature is presented in the *first chapter*. The structure and the content of the theoretical chapter of the dissertation development demonstrate good awareness and knowledge of the basic and current scientific issues of the defining ones on which the concept of the research is built:

- ✓ Law on Special Education and Law on Inclusion;
- ✓ Reading disorders and social and emotional characteristics of reading disorders among adolescents;
- ✓ Sense of self-efficacy, need for a sense of belonging, anxiety, social anxiety and the relationship between reading disorder and social anxiety.

The approach of selection, systematization and analysis of scientific information shows knowledge of the specific issues, as well as established competencies for handling sources of scientific information.

The merit of the dissertation is the study and comparison of the application of the

legislation in connection with inclusive education in Israel and in Bulgaria, as well as the summary made at the end of the first chapter.

The second chapter of the dissertation (Research method) describes the participants in the research. The empirical study covers a total of 64 students aged twelve to sixteen, divided into two groups: experimental group - 43 students with reading disorders, of which 19 students in regular class (inclusion) and 24 students in special education class and control group of 21 students with typical development. The toolkit is selected precisely, according to the objectives of the study and includes: Questionnaire for personal information; Word reading efficiency test; Social Anxiety Scale; Scale of the psychological sense of school membership and Perceived self-efficacy. The sequence of the research procedure is described at the end of this chapter.

The third chapter competently presents the analysis and findings of the study, specifically the seven hypotheses. For the purposes of statistical analysis, a package of statistical methods was used, which includes ANOVA, T-test, MANCOVA and others. The results of the analysis of the empirical data are also presented in tabular form, which is an additional plus to the merits of the development. The interpretation of the data is realized competently.

Along with the quantitative analysis, according to the accents of the set tasks and main aspects, a qualitative analysis is presented in terms of the sense of belonging and the satisfaction of the students with their academic achievements.

Chapter Four – Discussion, begins by presenting answers to respondents' open-ended questions about their sense of belonging and their satisfaction with academic achievement. The relationship between the different variables of the study was discussed.

The summaries and conclusions are a serious basis for the recommendations made by the doctoral student.

I agree with the doctoral student's opinion that the findings of the study can contribute to a broader perspective in the field of the emotional consequences that reading disorders have in relation to the learning framework – special education versus inclusion in regular education.

The need for „challenging but not discouraging tasks (both social and educational) so as to strengthen the student's faith in his ability to succeed, which will give room for the expression of other abilities” was pointed out. Therefore, in order for the integration of students with reading disorders to be effective, both the efforts of the resource teachers and the relevant atmosphere in the classroom and at school are needed. The new philosophy in

education requires breaking the stereotypes in the educational process and increasing the training and competencies of pedagogical specialists.

Contributions to the dissertation

The contributions presented by the doctoral student are divided into two groups – in theoretical and in applied aspect. A significant theoretical contribution is the comparison of the different learning frameworks for students with reading difficulties. From the applied contributions stands out the importance that should be given to the influence of the learning environment on the world of the student.

I generally accept the validity of the contributions that the doctoral student has made with the remark that the wording should be more precise. Some of the contributions presented are formulated too generally and sound more like findings.

Publications on the topic of the dissertation

In the period 2019 – 2021 Dana Harel has 3 independent publications related to the dissertation – two publications in UNWE and an article in the journal Pedagogy. They present the influence of the type of learning framework on the level of social anxiety, the sense of belonging and the feeling of self-efficacy among students with reading difficulties. Issues concerning the challenges of inclusion and the impact of the environment on students with developmental disabilities are also addressed. According to this indicator, the regulatory requirements are met.

Abstract

The abstract contains only 32 pages, 10 of which are bibliographies. The abstract prepared in this way does not adequately and fully reflect the dissertation submitted for evaluation. Not all hypotheses set in the dissertation are included.

CONCLUSION

The dissertation is developed with understanding, relevant methods are used to study the problem and appropriate conclusions and summaries are made. Doctoral student Dana Harel has the necessary resource of theoretical knowledge and professional skills on the problems of Special Pedagogy and demonstrates qualities for independent research.

This gives me reason to propose to the members of the Honored Scientific Jury to

support with a positive vote the award of the **educational and scientific degree „Doctor”** of SWU „Neofit Rilski” in the doctoral program Special Pedagogy, in higher education 1. Pedagogical sciences, professional field 1.2. Pedagogy of **Dana Barak Harel**.

12.06.2021

Shumen

Prof. Dr. Snezhana Nikolova